

YABANCI TERÖRİST SAVAŞÇILARIN MOTİVASYON FAKTÖRLERİ: DEAŞ VE YPG ÇERÇEVESİNDE BİR DEĞERLENDİRME

***Fatma Anıl ÖZTOP**

Öz

Bu çalışmanın amacı, Devlet'ül Irak ve Şam'da (DEAŞ) savaşıyan Yabancı Terörist Savaşçılar (YTS) ile Halk Savunma Birlikleri'nde (YPG) yer alan YTS'lerde en sık görülen motivasyon unsurlarını analiz etmektedir. Mevcut çalışmanın önemi, DEAŞ ve YPG terör örgütlerinde yer almak için Suriye'ye seyahat eden YTS olgusunu, motivasyon faktörleri açısından, karşılaştırmalı bir şekilde incelemesinden ileri gelmektedir. Dolayısıyla, bu çalışma YTS'lerin motivasyon unsurlarını karşılaştırmalı şekilde analiz eden bir çerçeveyi oluşturarak literatüre katkı sunmayı amaçlamaktadır. Bu çalışmada, alana ilişkin raporlar, makaleler, röportajlar, gazete haberleri ve siyasi belgeler incelenmiştir. Ayrıca, güvenlik alanında yetkili olan kişiler ve avukatlarla görüşmeler gerçekleştirilmiş olup, üzerinde gizlilik kararı bulunmayan şüpheli ve tutuklu durumunda olan YTS'lerin ifadelerinden de yararlanılmıştır. Çalışmanın verilerine göre, itme faktörlerinden "anlamsızlık hissi" ile çekme faktörlerinden "çevrimiçi propaganda" hem DEAŞ'lı YTS'lerde hem de YPG'li YTS'lerde karşılaşılan ortak motivasyonel faktördür. Buna karşılık, DEAŞ'lı YTS'ler, itme faktörleri olarak "sosyo-ekonomik koşullar, toplumsal dışlanma ve algılanan adaletsizlik hissi ve zulüm duygusu" kapsamında, YPG'li YTS'lerden ayrılmaktadır. YPG'li YTS'lerin ise DEAŞ'lı YTS'lerden farkı "hayal kırıklığı ve macera arayışı" noktasında şekillenmektedir. Diğer taraftan, DEAŞ'lı YTS'lileri çeken faktörler "maddi ödüller, dini nedenler, arınma söylemi ve sosyal ağlar" iken; YPG'li YTS'leri çeken motivasyonel faktörler "DEAŞ ile mücadele ve ideoloji"dir.

Anahtar Kelimeler: Yabancı Terörist Savaşçılar, Motivasyon Faktörleri, DEAŞ, YPG

THE MOTIVATIONAL FACTOR OF FOREIGN TERRORIST FIGHTERS: AN EVALUATION WITHIN THE FRAMEWORK OF ISIS AND YPG

Abstract

This study examines the most common motivational factors of foreign terrorist fighters (FTFs) in Islamic State in Iraq and Syria (ISIS) and People's Protection Units (YPG). The significance of the present study is that it examines these factors of FTFs traveling to Syria to join ISIS and YPG in a comparatively. Therefore, the present study aims to contribute to the literature by providing to analyze the motivation factors of YTS from a comparative perspective. Numerous reports, articles, interviews, newspaper reports and political documents related to the field were analyzed in this study. In addition, the author interviewed senior officials who investigated cases related to the ISIS and YPG, including lawyers. Besides, statements without a confidentiality order were also examined in this study. According to the findings, "the lack of meaning", which is one of the push factors, and "online propaganda", which is one of the pull factors, are the common motivational factor for FTFs both ISIS and YPG. In contrast, FTFs of ISIS differ from FTFs of YPG within the scope of "socio-economic conditions, social exclusion and perceived sense of injustice and persecution" as push factors. The differences of YPS's FTFs from ISIS's FTFs are shaped at the point of "disappointment and desire for adventure". On the other hand, while the factors pulling the FTFs of ISIS are "material incentives, religious reasons, discourse of redemption and social networks"; the motivational factors pulling the FTFs of YPG are "fighting ISIS, and ideology".

Keywords: Foreign Terrorist Fighters, Motivational Factors, ISIS, YPG

* Dr. Öğr. Üye., Kocaeli Üniversitesi, Türkiye, faoztop@gmail.com, ORCID: 0000-0002-6755-2876

Cite as/ Atf: Öztıp, F.A. (2021). Yabancı Terörist Savaşçılarının Motivasyon Faktörleri: DEAŞ ve YPG Çerçevesinde Bir Değerlendirme, *Barış Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi*, 9(1), 97-131.

Received/Geliş: 23.10.2020

Accepted/Kabul: 17.12.2020

Giriş

Silahlı bir çatışmaya katılmak için sınırların ötesine giden bireylerin yaratmış olduğu güvenlik tehdidi, son dönemin önem arz eden sorunları arasında yer almaktadır. Her ne kadar, sınırlar ötesinde savaşıyan yabancıların varlığı yeni bir olgu olmasa da özellikle Suriye’de yaşanan iç savaş sonucu gelinen nokta, sorunun daha kapsamlı ele alınmasını gerekli kılmıştır. Daha açık bir ifadeyle, Arap isyanlarının etkilerini Suriye’de de göstermesi ve çatışmaların iç savaşa evrilmesi sonucu, bölgeye önemli düzeyde bir yabancı savaşçı (YS) akını söz konusu olmuş ve bu durum YS konusunun detaylı bir şekilde ele alınması ihtiyacını doğurmuştur. Ne var ki, çatışma sahasında birden çok aktörün varlığı ve bu aktörler içerisinde yer alan radikal unsurlar ile ilgili farklı yaklaşımların olması, YS’ler konusunda da tartışmaları beraberinde getirmiştir. Bu noktada, oluşması muhtemel güvenlik risklerini en aza indirmek adına Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi’nin(BMGK) YS kavramının sınırlarını genişlettiği ve kavramı, Yabancı Terörist Savaşçılar(YTS) olgusu olarak yeniden tanımladığı görülmektedir.BMGK’nin raporlarında ve birçok araştırma¹ sonucunda da görülebileceği şekliyle, YTS’ler ile ilgili öne çıkan olgu, YTS’lerin, hem çatışma sahasına mobilize olmalarında, hem de vatandaşı oldukları veya yaşadıkları ülkelere olası geri dönüşlerinde, oluşturabilecekleri muhtemel tehdittir. Bu kapsamda, mevcut güvenlik tehdidinin önüne geçilebilmesi için, sınırları aşan çatışmalarda yer almak

¹ Bkz. Amir Rostami et. al, “The Swedish Mujahideen An exploratory study of 41 Swedish foreign fighters deceased in Iraq and Syria”, **Studies in Conflict & Terrorism**, 2018, 1-28; Oldrich Bures, “EU’s Response to Foreign Fighters: New Threat, Old Challenges?”, **Terrorism and Political Violence**, 32(4), 2020, 789-806; Raphaël Leduc, “The ontological threat of foreign fighters”,European Journal of International Relations,2020, s.1-23; Ariel Koch ,”The Non-Jihadi Foreign Fighters: Western Right-Wing and Left-Wing Extremists in Syria”, **Terrorism and Political Violence**,2019, s.1-28; Timothy Holman, “Belgian and French Foreign Fighters in Iraq 2003–2005: A Comparative Case Study”, **Studies in Conflict & Terrorism**, 38(8), 2015, s.603-621.; Jeanine de Roy van Zuijdewijn and Edwin Bakker, “Returning Western foreign fighters: The case of Afghanistan, Bosnia and Somalia”,**ICCT Background Note** , June 2014, s.1-12; Jeanine de Roy van Zuijdewijn, “The Foreign Fighters Threat: What History Can (not) Tell Us”, **Perspectives on Terrorism**, 8. 5,October 2014, s.59-73 .

üzere çatışma bölgelerine mobilize olan ve dolayısıyla şiddet içeren aşırılıkçılığa yönelen bireyleri motive eden olguların anlaşılması oldukça önem arz etmektedir.

Literatürde yer alan iç ve dış koşullara bağlı motivasyonlar üzerine yapılan çalışmalara bakıldığında ise daha çok DEAŞ veya El-Kaide gibi dini motifli radikal terör örgütlerinde yer alan YTS'lere yönelik incelemelerin olduğu görülmektedir. Buna karşılık, YPG gibi etnik motifli radikal terör örgütlerine katılmak için bölgeye mobilize olan YTS'lerin bu kararlarına etki eden unsurları, detaylı bir biçimde analiz eden ve bu doğrultuda gruplar arası karşılaştırmalar yapan çalışmaların varlığı ise arzu edilen düzeyde değildir. Bu bağlamda, radikal terör örgütlerinde yer alan YTS'ler ile ilgili karşılaştırmalı analizin yeterli düzeyde olmaması, bu çalışmanın çıkış noktasını oluşturmaktadır. Dolayısıyla, mevcut çalışmanın yapılmasındaki önem, DEAŞ ve YPG terör örgütlerinde yer almak için Suriye'ye seyahat eden YTS olgusunu, motivasyon faktörleri açısından, karşılaştırmalı bir şekilde incelemesinden ileri gelmektedir. Buna göre, radikalleşme sürecine etki eden koşulların bireysel düzeyde geliştiği farkındalığından hareketle, bu çalışma, DEAŞ ve YPG terör örgütlerine katılan YTS'ler ile ilgili en yaygın motivasyon faktörlerini açıklığa kavuşturmayı amaçlamakta ve bu sayede literatüre katkı sunmayı hedeflemektedir. Bu amaç doğrultusunda ,mevcut çalışmanın temel araştırma soruları şu şekildedir: (a)DEAŞ saflarına katılan bireylerin, YTS olma kararına etki eden itme ve çekme faktörleri nelerdir?, (b)YPG saflarına katılmak için bölgeye mobilize olan bireylerin, YTS olma kararına etki eden itme ve çekme faktörleri nelerdir?, (c)DEAŞ ve YPG terör örgütlerine katılan YTS'ler arasındaki benzerlikler ve farklılıklar nelerdir?

Tüm bu genel çerçeveden hareketle, çalışmanın bundan sonraki aşamasında, öncelikle YTS'ler ile ilgili literatüre kısaca yer verilecek olup, bu çerçevede hem kavramsal hem de kuramsal çerçeve açıklanacaktır. Çalışmaya ilişkin metodolojik çerçevenin sunulmasının ardından, araştırmada elde edilen verilere bulgular kısmında yer verilecektir. Son olarak, mevcut veriler tartışma kısmında değerlendirilerek çalışma sonlandırılacaktır.

1. Literatüre Kısa Bir Bakış:

1.1. Yabancı (Terörist) Savaşçılar

Literatürde yer alan çalışmalar incelendiğinde, YS kavramına ilişkin üzerinde uzlaşılmış bir tanım bulunmadığı ve dolayısıyla YS'lerin, çağrıştırdıkları anlam bakımından çoklu bir yapıya sahip olduğu söylenebilir. Buna göre, ilk olarak, Moore ve Tumelty'nin çalışması ele alındığında, YS'ler, maddi ödülün ziyade, din, akrabalık bağı ve/veya ideoloji ile motive olan, silahlı çatışmalara katılmak için çatışma bölgelerine giden, yerli ve bölgesel olmayan kişiler olarak tanımlanmıştır.² Moore ve Tumelty'nin çalışmasına karşılık, YS sorununu, egemenlik olgusu ile birlikte ele alan Byran ise, yabancı hükümetlerin temsilcisi olmayan YS'leri, ulus ötesi bir amaç ya da kimlik için savaşmak üzere evlerinden ayrılan bireyler olarak nitelendirmekte ve egemenliğin YS'ler için bir kalkan haline geldiğinin altını çizmektedir.³ YS tanımını daha geniş ölçekte değerlendiren Hegghammer ise, bir kişinin YS olarak kategorize edilebilmesi için, öncelikle, çatışmanın yaşandığı devlete vatandaşlık veya çatışan taraflarla akrabalık bağı ile bağlı olmamasına dikkat çekmektedir. Hegghammer, ayrıca, YS'lerin ücret almayan, resmi bir askeri yapıya bağlı olmayan, bir isyana katılan ve faaliyet gösteren bireyler olduğunu da önemle vurgulamaktadır.⁴

Diğer taraftan, Cilluffo, Cozzens ve Ranstorp, hazırladıkları raporlarında, YS olarak Batılı bireyleri ele almakla birlikte, silahlı cihatçı grupların bulunduğu çatışma bölgelerinde Müslüman olmayan gruplara karşı silahlı mücadeleye giren ve/veya bahsi geçen bölgelere eğitim almak için giden şiddet içeren aşırılıkçılık yanlılarını da bu kapsamda değerlendirmişlerdir.⁵ Buna karşılık, YS kavramının belirsizlikler ve önyargılar içerdiğini ifade eden Mendelsohn'un, devlet-merkezli yaklaşımların, kavramsal çerçeveye ilişkin bakış açılarını şekillendirdiğini öne sürmesi de konuya

² Cerwyn Moore - Paul Tumelty,, "Foreign Fighters and the Case of Chechnya: A Critical Assessment". **Studies in Conflict & Terrorism**, 31(5), 2008, s. 412-433.

³ Ian Byran, Sovereignty and the Foreign Fighter Problem. **Orbis**, 54(1), Kış 2010, s. 115-116.

⁴ Thomas Hegghammer, "The Rise of Muslim Foreign Fighters: Islam and the Globalization of Jihad". **International Security**, 35(3), Kış 2010/11, s. 57-58.

⁵ Frank J. Cilluffo - Jeffrey B. Cozzens - Magnus Ranstorp, **Foreign Fighters: Trends, Trajectories & Conflict Zones**, Washington,DC: Homeland Security Policy Institute, 2010, s. 3.

ayrı bir bakış açısı katması bakımından önemlidir. Bu noktada, “yabancı” kavramı ile ilgili vurguya dikkat çeken Mendelsohn, uyruk/menşei üzerinde durmuş ve konuyu “gönüllülük” esasında ele almıştır. Mendelsohn’un tanımında, çatışmanın yaşandığı ülkenin dışında, bir başka ülkenin vatandaşlığına sahip olan gönüllü bireyler, YS olarak kabul edilmiştir. Dolayısıyla, Mendelsohn’un ontolojik çerçevesinin, yabancı savaşçının kimlik algısına karşılık gelmediği söylenebilir.⁶ Mendelsohn’un mevcut ontolojik yaklaşımına karşılık, Malet’in de ifade ettiği gibi kimlik olgusu ,başkalarıyla daha güçlü bağlar kurulmasına yol açmakta ve dolayısıyla mevcut bağlar kimliğin daha belirgin hale gelmesine olanak sağlamaktadır. Devlet kurumlarıyla olan bağlar dışındaki bağların, etnik ve mezhepsel çatışmalardaki gruplar tarafından sıklıkla harekete geçirildiğini ifade eden Malet, bu anlamda mevcut kimliksel yapının ise ulusal kimlikten daha belirgin hale geldiğinin altını çizmektedir.⁷ Bununla birlikte, YS’lerin psikolojisi üzerine çalışmalar yapan Borum ve Fein’in araştırmasında ise, dört önemli ölçüt belirlenmiştir. Bu ölçütlerden ilki, “doğrudan eylem” ile ilgiliyken; ikincisi, "operasyonel destek” olarak ifade edilmektedir. Üçüncü olarak, “hareket desteğinden" bahseden çalışma, son olarak "lojistik desteğin” de bir kişinin YS olarak tanımlanmasında dikkate değer bir gelişme olduğunu belirtmektedir.⁸

YS’ler konusunda önemli araştırmaları bulunan Malet’in ise kavramsal çerçevenin ortak bir düzlemde bulunmayışına atıf yapması, dikkate değer bir yaklaşımdır. Buna göre,“anlamaların” ortak bir düzlemde paylaşılmamasını gerçekçi bir yaklaşım olarak değerlendirmeyen Malet, bu durumun, farklı araştırmacıların aynı veya benzer önermeleri analiz etmesini imkânsız kıldığının da altını çizmektedir.⁹ Bununla birlikte, YS fenomenine açıklık getiren Malet, çatışmaların yaşandığı devletin vatandaşı olmayan ve çatışmalar esnasında isyanlara katılan bireyleri YS olarak ifade etmektedir. Malet’in tanımlamasında, askeri ve güvenlik alanında faaliyet gösteren özel şirketlerin personelleri ile paralı askerler yer almamaktadır.¹⁰

⁶ Barak Mendelsohn, “Foreign Fighters—Recent Trends”. *Orbis*, 55(2), 2011, s. 192.

⁷ David Malet, **Foreign Fighters: Transnational Identity in Civil Conflicts**, Oxford University Press, 2013, s.221

⁸ Randy Borum - Robert Fein, “The Psychology of Foreign Fighters”, **Studies in Conflict & Terrorism**, 40(3), 2017, s.250.

⁹ David Malet, “Foreign Fighter Mobilization and Persistence in a Global Context”, **Terrorism and Political Violence**, 27(3), 2015, s. 455.

¹⁰ Malet, **Foreign Fighters: Transnational Identity in Civic Conflicts**, ss.9-40.

YS'lere ilişkin mevcut değerlendirmeler ışığında, 2010 yılına gelindiğinde, kavrama ilişkin sorgulamaların farklı bir düzleme taşındığı, kavramsal bir genişlemenin söz konusu olduğu ifade edilebilir. Buna göre, Arap ayaklanmalarının 2011 yılı itibariyle Suriye'ye sıçraması ve ardından bölgenin bir iç savaşa sürüklenmesi, konuya ilişkin tartışmaları daha da derinleştirmiştir. ABD, Rusya, Tunus ve AB üyesi ülkeler de dahil olmak üzere, dünyanın çeşitli yerlerinden insanların bölgeye akın etmesi, kavramın yeniden düzenlenmesini ve YTS fenomeninin geliştirilerek, terörizm içerisinde değerlendirilebilecek düzeyde yeniden ele alınmasını gerekli kılmıştır.

Bu çerçevede, YTS'ler ile ilgili çalışmalara bakıldığında, 2011 yılının Eylül ayında Türkiye'nin de aralarında bulunduğu 29 ülkenin girişimiyle oluşturulan "Terörizmle Mücadele Küresel Forumu (TMKF)" dikkat çekmektedir. Buna göre, TMKF¹¹ bünyesinde, Hollanda, Fas ve Birleşik Arap Emirlikleri'nde(BAE) toplantılar düzenlenmiş ve bu toplantılarda terörizm konusunda mücadele yöntemleri, ortaya çıkan aksaklıklar ve yapılması gerekenler başta olmak üzere, çeşitli düzeylerde görüş alış-verişinde bulunulmuştur.¹²

YTS'lere ilişkin TMKF'de başlatılan girişimlerin, BMGK'de ele alınmasının ardından, kavrama dair çerçevenin uluslararası düzeyde çizilmeye başladığı görülmektedir. Buna göre, YTS kavramı, BMGK'nin 15 Ağustos 2014 ve 24 Eylül 2014 tarihlerinde sırasıyla almış olduğu 2170 ve 2178 sayılı kararlarının ardından tanımlanmıştır. YTS'nin uluslararası düzeyde bu şekilde ele alınmasında kavramsal çerçeveye ilişkin belirsizlikleri en aza indirmenin etkisi olmakla birlikte, kavrama evrensel düzeyde hukuki bir zemin sağlama ve YTS'lere yönelik uygulanması

¹¹ Mevcut Forum, YTS'ler ile ilgili girişimlerin uluslararası düzeyde tartışılmasına öncülük etmede bir ilki oluşturmasının yanı sıra, BMGK'nin YTS kararlarına etki etmesi bakımından da önem taşımaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz: Global Counterterrorism Forum, "Foreign Terrorist Fighters" (FTF) Initiative The Hague – Marrakech Memorandum on Good Practices for a More Effective Response to the FTF Phenomenon", 2014, (Çevrimiçi), https://www.thegctf.org/documents/10162/140201/14Sept19_The+Hague-Marrakech+FTF+Memorandum.pdf, 01.03.2020.

¹² Haldun Yalçınkaya, *Son Gelişmeler Işığında Terörle Mücadele Küresel Forumu ve İşlevi*, Ortadoğu Araştırmaları Merkezi, 29. 04. 2014, (Çevrimiçi), <https://orsam.org.tr/son-gelistmeler-isinginda-terorle-mucadele-kuresel-forumu-ve-islevi/>, 18.01.2020.

muhtemel yaptırımların çerçevesinin belirlenmesi ihtiyacının önemli olduğu ifade edilebilir.

1.2. Motivasyon Unsurları

Radikalleşme olgusunu anlamaya yönelik çalışmalara son yıllarda ağırlık verilse¹³ de bireylerin nasıl radikalleştikleri ve şiddet yanlısı aşırılıkçılığa nasıl geçiş yaptıkları konusu, henüz kesin bir biçimde açıklığa kavuşturulamamıştır.¹⁴ Her ne kadar, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği'nin(BMGS) “Şiddet İçeren Aşırılıkçılığı Önleme Eylem Planı” adlı raporunda, radikalleşmeyle ilgili genel eğilimler ve kalıplar belirlenmeye çalışılsa da araştırmacılar arasında tüm aşamalarda kabul görmüş bir fikir birliği bulunmamaktadır.¹⁵ Ne var ki, bu durum, araştırmacıların hiçbir nokta üzerinde uzlaşmadığı anlamına da gelmemektedir. Buna göre, risk altındaki bireylerin kesinleşmiş bir profilini ortaya koymanın mümkün olamayacağı üzerinde fikir birliğine varan araştırmacılar, bireylerin radikalleşmesinde tek tip bir yolun söz konusu olmadığını önemle belirtmişlerdir. Bu açıdan değerlendirildiğinde, araştırmacılar, her bir radikalleşme sürecinin kendi içerisinde bireysel, grup ve çevresel olmak üzere üç düzeyde etkileşim halinde olduğunu vurgulamaktadırlar.¹⁶

Bu genel çerçeveden hareketle, Vinci'nin çalışmasında vurguladığı şekliyle motivasyon olgusu, bir silahlı çatışmanın devamlılığının sağlanması ve geliştirilebilmesinde önemli bir noktadır. Buna göre, bir insanın silahlı bir çatışmada neden yer aldığı sorgulanması, sorunun doğasının anlaşılmasında oldukça önemlidir. Vinci, çalışmasında motivasyon olgusunu, sadakat/bağlılık, kişisel gelişim/öz-yardım, ekonomik teşvikler ve baskı olmak üzere dört düzeyde ele almaktadır. Buna göre, sadakat/bağlılık faktöründe bireyin daha geniş bir insan

¹³ Bkz. Bertjan Doosje, Fathali M Moghaddam, Arie W Kruglanski, Arjan de Wolf “Terrorism, radicalization and de-radicalization”, **COPSYC**, 11, 2016, s.79-84.; Michael A. Jensen , Anita Atwell Seate, Patrick A. James , “Radicalization to Violence: A Pathway Approach to Studying Extremism”, **Terrorism and Political Violence**, 32(5), s.1067-1090; Clark McCauley and Sophia Moskalenko ,”Understanding Political Radicalization: The Two-Pyramids Model“, **American Psychologist**, 72(3), 2017, 205–216.

¹⁴ Henry Tuck-Tanya Silverman-Candace Smalley, “**Shooting in the right direction**”:Anti-ISIS **Foreign Fighters in Syria& Iraq**, The Institute for Strategic Dialogue, 2016, s. 22.

¹⁵ United Nations Developments Programme, **Preventing Violent Extremism Through Promoting Inclusive Development, Tolerance and Respect For Diversity**, New York: UNDP, 2016.

¹⁶ Harriet Allan v.d.,. **Drivers of Violent Extremism: Hypotheses and Literature Review**. Londra: Royal United Services Institute, 2015.

topluluğuna duyduğu hissiyattan bahsedilirken; kişisel gelişimde/öz-yardımda bireyin hayatta kalma arzusu ön plana çıkmaktadır. Vinci, ekonomik teşvikleri açıklarken ise kimi bireylerin maddi kazançlar nedeniyle motive olduklarını belirtmektedir. Bununla birlikte, Vinci, az sayıda da olsa, bazı bireylerin, psikolojik ve/veya fiziksel manipülasyon yoluyla savaşmaya gittiklerini, dolayısıyla bu durumun onlar üzerinde baskı oluşturduğunu da vurgulamaktadır.¹⁷

Diğer taraftan, Borum ve Fein, çalışmalarında, Vinci'nin işaret ettiği genel gözlemin YTS'ler için de geçerli olduğunu ifade etmektedir Burada üzerinde durulan temel soru, bir insanın başkasının savaşına neden dâhil olduğu veya olmaya çalıştığıdır. Bu çerçevede, YTS'lerin motivasyon olgusunda maddi teşviklerden dini faktörlere, hayatın anlamsızlığından akran baskısına kadar çeşitli faktörlerin etkili olduğu gözlenmektedir. Dahası, YTS'leri motive eden faktörlerin, temel itme ve çekme faktörleri başta olmak üzere içsel yansımadan ve/veya dışsal teşvikten kaynaklandığının da altı çizilmektedir.¹⁸

Metz ise bahsi geçen durumu açıklarken, Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisine atıf yapmakta ve bu hiyerarşik yapı içerisinde motivasyonlara dikkat çekmektedir. Metz'in belirlemiş olduğu yapıda, motivasyon olgusu, ilkel veya düşük dereceli ile üst düzey motivasyonlar olmak üzere iki seviyeli ele alınmaktadır. Metz'in çalışmasında, üst düzey motivasyonlar olarak içsel duygunun verdiği mutluluk, yetkilendirme/kişisel güçlendirme ve zenginleştirme görülürken; sosyal yükümlülük ve hayatta kalma, ilkel veya düşük dereceli motivasyonlar olarak değerlendirilmektedir.¹⁹

Diğer taraftan, Frennet ve Silverman'ın çalışmalarında, üç ana motivasyon kaynağı tanımlamaktadır. Bunlardan ilki, çatışma bölgesinde yaşananlara yönelik hissedilen öfke ve çatışmalardan etkilenen insanlarla kurulan empatidir. İkincisini, bireyin

¹⁷ Anthony Vinci, "The 'Problems of Mobilization 'and the Analysis of Armed Groups". *Parameters*, 36(1), 2006.

¹⁸ Borum - Fein, **a.g.e.**, s. 50-251.

¹⁹ Steven Metz, 27.01.2012, "Psychology of Participation in Insurgency", **Small Wars Journal**, (Çevrimiçi), <https://smallwarsjournal.com/jrnl/art/psychology-of-participation-in-insurgency>, Erişim Tarihi: 07. 03.2020.

katılmak istediği gruba olan ideolojik bağlılık oluştururken; üçüncü ana motivasyon kaynağı olarak da kimlik ve aidiyet arayışı ifade edilmektedir.²⁰

Gençlerin El-Kaide terör örgütüne katılma nedenlerine odaklanan Venhaus'un raporu ise, mevcut durumu, intikam, statü, kimlik ve macera arayanlar olmak üzere dört ana kategoriye ayırmaktadır. Buna göre, intikam arayanlar, kendisini toplumun kurbanı olarak görmekte, mevcut hayal kırıklıklarına bir çıkış arama vasıtasıyla motive olmaktadır. Statü arayanlar ise daha çok Batı toplumları içerisinde yer alan diasporalar olarak değerlendirilmekte ve bulunduğu çevrenin kendisini anlamadığını veya takdir etmediğini düşünen kimselerin bu şekilde motive olduğunu iddia etmektedir. Statü arayanların aksine, kimlik arayışında olanların ise temel motivasyonu, bir şeyin parçası olmak, diğer bir ifadeyle ait olma hissi üzerine kuruludur. Venhaus'un motivasyon sınıflandırmasında en küçük payı ise, macera arayanlar oluşturmaktadır. Macera arayanların enerji dolu olduğunu vurgulayan araştırmacı, zorlu bir görevi yerine getirmenin veya hayatta kalmanın burada oldukça önemli olduğunun altını çizmektedir.²¹

1816-2005 yılları arasında bilinen 331 çatışmayı inceleyen Malet ise savaşçıların etnik bir kimlik paylaşım paylaşımadıkları ile çatışmanın kendisinin etnik bir çatışma kimliği taşıyıp taşımadığına odaklanmaktadır. Buna göre, etnik çatışmaya dâhil olan birinci grupta, ortak milliyetçi hedefleri koruma önemli bir motivasyon kaynağı iken; özgürlükçüler olarak tabir edilen ikinci grupta, paylaşılan ideolojik hedefler doğrultusunda sömürgecilik karşıtı mücadeleye katkı sunma öne çıkmaktadır. Saldırganlar olarak ifade edilen üçüncü grubun temel motivasyon kaynağında ise, daha çok, bir bölgenin siyasi kontrol mekanizmasını genişletme hedefiyle, komşu devletlerdeki ayrılıkçı isyanlara katılma hususu yer almaktadır. Malet'in tipolojisinin dördüncü boyutunda, gerçek inanlar bulunmaktadır. Bu grubun motivasyonunda öne çıkan olgu ise, paylaşılan kimliksel yapıyı korumadır.²²

²⁰ Ross Frenett & Tanya Silverman, "Foreign Fighters: Motivations for Travel to Foreign Conflicts", (Ed.) Andrea de Guttry, Francesca Capone & Christophe Paulussen, **Foreign Fighters Under International Law and Beyond**. The Hague, Hollanda: T.M.M. Asser Press, 2016, s. 65.

²¹ John M. Venhaus, "Why Youth Join al-Qaeda", **Special Report**, Washington D.C.: United States Institute of Peace, 2010, s.8-11,(Çevrimiçi),<https://www.usip.org/sites/default/files/resources/SR236Venhaus.pdf> , 18.01.2020.

²² Malet, "Foreign Fighter Mobilization and Persistence in a Global Context", 2015.

2. Metot

Bu çalışmada, DEAŞ ve YPG’de yer alan YTS’lerin motivasyon faktörlerini analiz etmek için, alana ilişkin raporlar, makaleler, röportajlar, gazete haberleri ve siyasi belgeler nitel araştırma deseni kullanılarak incelenmiştir. Ayrıca, güvenlik alanında yetkili olan kişiler ve avukatlarla görüşmeler gerçekleştirilmiş olup, bu yetkililerin isimleri ve konumları güvenlik nedeniyle açıklanmamıştır. Diğer taraftan, bu çalışmada, üzerinde gizlilik kararı bulunmayan şüpheli ve tutuklu durumunda olan YTS’lerin ifadelerinden de yararlanılmıştır. Buna göre, analiz edilen ifadeler, zaman aralığı bakımından “Ağustos 2013 ile Şubat 2019”u kapsamakla birlikte, “Özgeçmişinizi kısaca anlatınız”, “Suriye’de bulunduğunuz dönem içerisinde herhangi bir silahlı grup içerisinde faaliyet gösterdiniz mi?”, “DEAŞ, El-Kaide ve Heyet Tahrir Şam örgütlerinin amacı, ilkeleri, yapılanmaları, internet adresleri ve sosyal medya hesapları hakkında bildikleriniz nelerdir?”, “Söz konusu yapılanmalar ile ilgili olarak görüştüğünüz şahıs ya da şahıslar var mıdır?” ve “Suriye’de bulunduğunuz dönem içerisinde herhangi bir silahlı grup içerisinde faaliyet gösterdiniz mi?” gibi yarı-yapılandırılmış açık uçlu sorulardan oluşmaktadır. Burada, analizin güvenilirliğini sağlamak adına, literatürde yer alan temalardan da faydalanılmıştır. Bu bağlamda, çalışma, YTS’lerin kararına etki eden iç ve dış motivasyonel koşulları anlamlandırmak adına, Birleşmiş Milletler’in(BM) de raporlarında kullandığı, “itme” ve “çekme” faktörleri üzerinden gruplandırma yapmıştır.

Yukarıda da ifade edildiği gibi, BM’nin “Şiddet İçeren Aşırılıkçılığı Önleme Eylem Planı”nda motivasyon faktörleri itme-çekme çerçevesi üzerinden tanımlanmaktadır. Buna göre, itme faktörleri sosyo-ekonomik zorluklar gibi, yapısal koşullardan kaynaklanırken; çekme faktörlerinde, bireysel motivasyon ve süreçler ön plana çıkmaktadır.²³ Daha açık bir ifadeyle, itme faktörleri olarak tanımlanan fenomen,

²³ USAID, **Guide to the Drivers of Violent Extremism**, Washington, DC: United States Agency for International Development, 2009; BMGK, **Plan of Action to Prevent Violent Extremism**, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, 25.12.2015, (Çevrimiçi), https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/70/674, 24. 01. 2019.

bireyi ana akım toplumdan izole eden eşitsizlik, şiddet, sosyo-ekonomik zorluklar ve devlet baskısı gibi çeşitli yapısal koşullardan oluşurken; çekme faktörleri, savunmasız/risk altındaki bireylerin, şiddet içeren aşırılıkçılık yanlısı gruplara katılmaları için olumlu teşvikler içermektedir. Bu teşvikler, ideoloji, aidiyet duygusu, finansal kazanç veya macera arayışı gibi birçok faktörü bünyesinde barındırmaktadır.²⁴ BM'nin Planı'nda vurguladığı şekliyle çekme faktörleri, fikir ve şikâyetlerin, şiddet içeren aşırılıkçılığa dönüştürülmesinde önemli rol oynamaktadır.²⁵

Diğer taraftan, bireyi radikalleşmeye ve bu doğrultuda şiddet içeren aşırılıkçılığa yatkın hale getiren, itme ve çekme faktörlerinde önemli farklılıklar bulunmakla birlikte, radikalleşme süreçlerine odaklanan araştırmalar, bu faktörlerin birbirleri ile etkileşim halinde olduğunu da ortaya koymaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde, bireysel olarak değişken olan itme ve çekme faktörleri, genellikle mikro, mezo ve makro düzeyde, eşzamanlı gelişen kümülatif bir süreçtir. Buna göre, mikro düzeyde radikalleşme sürecini etkileyen faktörler, daha çok, önemsizlik ve kişisel belirsizlik duygularından oluşurken; mezo düzeydeki faktörler arasında ayrımcılık, yabancılaşma, yakın sosyal bağların olmaması ve adaletsizlik duygusu sayılabilir. Radikalleşme sürecini makro düzeyde etkileyen faktörler ise ulusal/küresel yapıyla yakından ilgilidir. Ancak, makro düzeydeki faktörler, toplumun büyük çoğunluğunu etkilese de, sadece küçük bir kısmı, şiddet içeren aşırılıkçılığa yönelmektedir.²⁶

²⁴ Behar Xharra - Nita Gojani, **Understanding Push and Pull Factors in Kosovo: Primary Interviews with Returned**, United Nations Development Programme, 2017, s.22; Louisa Tarras-Wahlberg, **Promises of Paradise? A Study on Official ISIS-Propaganda Targeting Women**, Swedish Defence University. 2016, s.13.

²⁵ BMGK, a.g.e.,(Çevrimiçi), https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/70/674, 24. 01. 2019.

²⁶ Luigi Moccia, **Literature Review on Radicalisation**, Rome: European Commission, 2019.

3. Veriler

Tablo-1. YTS'lerin Motivasyon Unsurları

DEAŞ		YPG	
İtme Faktörü	Çekme Faktörü	İtme Faktörü	Çekme Faktörü
Sosyo-ekonomik koşullar	Maddi ödüller	Hayal kırıklığı	DEAŞ ile mücadele
Toplumsal dışlanma	Dini nedenler	Anlamsızlık hissi	İdeoloji
Algılanan adaletsizlik ve zulüm duygusu	Arınma söylemi	Macera arayışı	Çevrimiçi propaganda
Anlamsızlık hissi	Çevrimiçi propaganda		
	Sosyal Ağlar		

DEAŞ'ta yer alan YTS'lerin çoğunluğu, Rusya Federasyonu(RF), Suudi Arabistan veya Tunus gibi ülkelerden olmasına rağmen, Avrupa Birliği(AB) ülkeleri, Amerika Birleşik Devletleri(ABD), Kanada, Avustralya, Yeni Zelanda ve diğer gelişmiş "Batılı" ülkelerden de bireylerin radikalleşme sürecine girerek, bölgeye mobilize olduğu bilinmektedir.²⁷ YPG'de yer alan YTS'lerin büyük çoğunluğunu ise, Batı veya Avrupa ülkelerinden gelenler oluşturmaktadır. Bu noktada, Soufan Grubu'nun raporunda yer alan verilere göre, DEAŞ'a en çok katılım, RF'den olurken; Stratejik Diyalog Enstitüsü'nün raporunda, YPG'ye en çok katılımın ABD'den olduğu öne sürülmektedir.²⁸

Bu çerçevede, Tablo 1'de de özetlendiği şekliyle, bireylerin YTS olarak DEAŞ kontrolündeki noktalara mobilize olmasında en sık görülen itme faktörleri a) sosyo-ekonomik koşullar, b)toplumsal/sosyal dışlanma, c) algılanan adaletsizlik ve zulüm duygusu ve d)anlamsızlık hissi iken; YPG'de yer alanlarda bu durum a)hayal kırıklığı, b) anlamsızlık hissi ve c)macera arayışı şeklindedir. Buna karşılık, olumlu teşvikler ve

²⁷ Efraim Benmelech-Esteban F. Klor, "What Explains the Flow of Foreign Fighters to ISIS", **Terrorism and Political Violence**, 2018.

²⁸ Richard Barret, **Beyond The Caliphate: Foreign Fighters and the Threat of Returnees**, The Soufan Center, 2017, s.9-13.

motivasyonel gerekçeler oluşturan çekme faktörlerinden DEAŞ'te en sık görülenleri, a) maddi ödüller, b) dini nedenler, c) arınma söylemi, d) çevrimiçi propaganda ve d) sosyal ağlar iken; mevcut faktörler YPG'de daha çok a) DEAŞ ile mücadele, b) ideoloji ve c) çevrimiçi propaganda şeklinde gelişmektedir.

YTS'ler ile ilgili elde edilen araştırma sonuçlarına göre, DEAŞ'a katılanlarda sosyo-ekonomik koşullar, toplumsal/sosyal dışlanma ve algılanan adaletsizlik ve zulüm duygusu ile radikalleşme arasında bir ilişkinin varlığı göze çarparken; YPG'lilerde bu faktörlerin etkisine rastlanılmamaktadır. DEAŞ'lı YTS'lerden farklı olarak, YPG'lilerde daha çok hayal kırıklığı ve macera arayışı ile radikalleşme arasında bir bağıntı olduğu görülmektedir. DEAŞ'a tüm bölgelerden katılan YTS'ler ile ilgili anlatılarda motivasyonel faktörlerin birleştirici teması "din" olgusudur. Buna karşılık, YPG'de yer alanlarda ise din olgusunun ön planda olmadığı görülmekle birlikte, bireylerin örgüte katılma kararında daha çok ideoloji ile radikalleşme olgusu arasında ilişki bulunmaktadır.

Diğer taraftan, her iki terör örgütünde de yer alan YTS'lerin radikalleşme süreçlerinde, hayatlarını anlamsız olarak algılayanların varlığı dikkat çekmektedir. Burada, yaşadığı hayatı anlamsız değerlendiren bireylerin, hayatına anlam katma adına, radikalleşme ihtimallerinin daha muhtemel olduğu söylenebilir. Bununla birlikte, her iki örgüt için de çevrimiçi propaganda önemli bir itme faktörü olarak görülmektedir. Burada, hem DEAŞ hem YPG, videolar ve görüntüler vasıtasıyla propaganda faaliyetleri yürüterek, bireylerin karar sürecine etki etmiş ve böylelikle bölgeye akın etmelerini teşvik etmişlerdir.

Tartışma

Suriye iç savaşında yer alan YTS'ler, DEAŞ ve YPG örnekleri üzerinden karşılaştırmalı bir şekilde incelendiğinde, mevcut YTS'lerin motivasyon faktörlerindeki belirgin farklılıklar göze çarpmaktadır. Buna göre, ilk olarak konuyu DEAŞ özelinde ele almak gerekirse, araştırma sonuçlarında da görülebileceği üzere, sosyo-ekonomik koşullar ile DEAŞ'a katılan YTS'liler arasında bir ilişki olduğu gerçektir. İşsizlik, eğitim ve yoksulluk düzeylerini bünyesinde barındıran sosyo-ekonomik koşulların, DEAŞ'a katılan YTS'leri motive etmedeki rolü, genellikle iki

şekilde gelişmektedir. Bunlardan birincisi, mevcut sosyo-ekonomik şartlardan kaynaklanan izolasyon sürecidir. Burada, henüz radikalleşmemiş bireyin, içinde bulunduğu sosyo-ekonomik koşulları fırsat eksikliği olarak değerlendirmesi ve kendisini bulunduğu çevreden izole etmeye başlaması söz konusudur.²⁹ Bu durum, daha çok ABD, Almanya ve Fransa gibi Batılı ülkelerden katılan YTS'lerde görülmekle birlikte, bu YTS'lerin genellikle ikinci nesil göçmen çocukları olduğu veya aile üyelerinden en az birisinin Müslüman olduğu belirlenmiştir.³⁰ Daha açık bir ifadeyle, özellikle AB ülkeleri olmak üzere, bu ülkelerin etnik ve dilsel olarak homojen bir doğaya sahip olması, buralara göç eden özellikle Müslüman ailelerin entegrasyon sürecine engel teşkil etmekte ve dolayısıyla bu durum da bireylerde izolasyon hissine yol açmaktadır. Bu doğrultuda, kendisini ana-akım toplumdan izole eden bireylerin içinde bulunduğu mevcut sosyo-ekonomik koşullar da radikalleşmek için gerekli ortamı sağlamaktadır.³¹ İkincisi, radikalleşme öncesi içinde buldukları sosyo-ekonomik koşullardan kurtulma ve daha iyi bir yaşam sürme arzusunda olan bireylerin YTS olarak DEAŞ saflarında daha çok yer aldıkları tespit edilmiştir.³² Özellikle Müslüman nüfusun yoğunlukta olduğu Tunus ve Suudi Arabistan gibi ülkelerde yoksul, nitelikli eğitimden yoksun ve/veya işsiz olarak yaşamını sürdüren gençlerin yaşam koşullarını iyileştirmek için alternatif yol arayışına girdikleri ve bunun sonucunda DEAŞ saflarına katıldıkları belirlenmiştir.³³ Bahsi geçen her iki durumda da bu risk grubu bireylerin, DEAŞ'ın örgütleyicileri/vaizleri tarafından devşirilmelerinin daha muhtemel olduğu görülmektedir. Böylece, sosyo-ekonomik koşullar vasıtasıyla motive olan YTS'ler, içinde buldukları koşulların etkisi altında endoktrinizasyon aşamasının bir sonucu olarak, DEAŞ saflarına katıldıkları takdirde daha iyi koşullarda yaşayacaklarına inanmışlardır.

²⁹ Philip Verwimp, "Foreign Fighters in Syria and Iraq and the Socio-Economic Environment They Faced at Home: A Comparison of European Countries", **Perspectives on Terrorism**, 10(6), 2016.

³⁰ Hamed el-Said - Richard Barrett, **Enhancing the Understanding of the Foreign Terrorist Fighters Phenomenon in Syria**, United Nations Office of Counter-Terrorism , 2017, s.3

³¹ Benmelech - Klor, **a.g.e.**, s.19.

³² Verwimp, **a.g.e.**, 2016.

³³ Arie Perliger - Daniel Milton, **From Cradle to Grave:Te Lifecycle of Foreign Fighters in Iraq and Syria**, United States Military Academy. US: Combating Terrorism Center at West Point, 2016.

DEAŞ'lı YTS'lilere ilişkin sosyo-ekonomik faktörlere karşılık, YPG'de yer alan YTS'lerin radikalleşmesinde en sık görülen itme faktörleri arasında devletlerin çatışma ortamındaki faaliyetlerine ilişkin hissedilen “*hayal kırıklığı*” yer almaktadır. Buna göre, çatışma bölgesinde yaşanan gelişmelere karşı hükümetlerinin veya uluslararası toplumun yetersiz tepki verdiğini düşünen bireyler, bu sayede radikalleşerek, bölgeye mobilize oldukları gözlenmiştir. YTS'lerin bu kararlarında, DEAŞ'ın sivillere yönelik vahşeti, Şam Yönetimi'nin uygulamaları ve etnik veya kültürel bağlarla bağlı oldukları insanların çatışmalar arasında kalması gibi olayların katalizör rolü oynadığı bir gerçektir.³⁴ Burada iki önemli olayın kırılma noktası olduğu ifade edilebilir. Bunlardan birincisi, 3 Ağustos 2014 tarihinde, Musul'un Sincar ilçesinin DEAŞ'ın eline geçmesinin ardından, Ezidilere yönelik gerçekleştirilen katliamlar ve bu durum neticesinde Ezidilerin evlerini terk ederek Sincar(Şengal) Dağı'na sığınmalarındır.³⁵ İkincisi ise 13 Eylül 2014 tarihinden itibaren, Suriye'nin Halep vilayetine bağlı olan, YPG'nin kontrolündeki Ayn el Arab(Kobani) kırsalını DEAŞ'ın kuşatması ve ardından taraflar arasında yaşanan gelişmelerdir.³⁶ Her iki olayda da YPG'nin “DEAŞ zulmüne karşı mücadele etme” propagandasının özellikle Batı dünyasında karşılık bulduğu ve bu sayede çok sayıda yabancı uyruklu insanı bölgeye çektiği tespit edilmiştir. YPG'ye İngiltere'den katılan Macer Gifford'ın, bölgede yaşananları “soykırım” olarak tanımlaması ve “İngiliz Hükümeti'nin mevcut duruma kayıtsız kalmasını içine sindiremediğini” ifade etmesi, bu anlamda örnek gösterilebilir.³⁷ Gifford ile benzer şekilde, Avustralya'dan YPG'ye katılan Reece Harding'in babası da vermiş olduğu röportajda DEAŞ'ın, kadınlar ve çocuklar başta olmak üzere, sivillere yönelik vahşet içeren uygulamalarının oğlunun YPG'ye katılma kararında önemli olduğunu ifade etmiştir.³⁸

³⁴ Tuck-Silverman- Smalley, **a.g.e.**, s.21

³⁵ BBC,“Kuzey Irak'ta Ezidi katliamı”, **BBC Türkçe**, 16. 08. 2014, (Çevrimiçi), https://www.bbc.com/turkce/haberler/2014/08/140816_ezidi_katliam, 15. 02. 2020.

³⁶ Nuri Yazıcı, “Kobani(Ayn El-Arab) Kuşatması Bağlamında Uluslararası İlişkilere Bir Bakış”, **Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi**, 5(2), 2018, 59-77.

³⁷ Casper Hughes,“**City banker turns his back on a fat salary to join the fight against Isis**”, Independent, 12.07.2017, (Çevrimiçi), https://www.independent.co.uk/news/long_reads/macergifford-kurds-turkey-assad-peace-talks-geneva-sochi-pyd-erdogan-a8089566.html , 01.03.2020.

³⁸ Australian Associated Press,“Australian man Reece Harding killed helping Kurds fight Isis in Syria – reports”, **The Guardian**, 30.06.2015, (Çevrimiçi), <https://www.theguardian.com/australia-news/2015/jul/01/australian-man-reece-harding-killed-helping-kurds-fight-isis-in-syria-reports>, 24. 12. 2019.

YPG’li YTS’leri motive eden “*hayal kırıklığı*” faktörüne karşılık, DEAŞ’lı YTS’lerin radikalleşmesinde öne çıkan itme faktörlerinden bir diğeri ise “*algılanan adaletsizlik ve zulüm duygusu*”dur. Daha çok Müslüman YTS’lerde görülen bu duruma göre, “ümme” olarak nitelediği Müslüman dünyasına yönelik, zulüm ve adaletsizlik algılayan bireylerin, bu sayede radikalleştikleri gözlenmiştir. Burada, özellikle, çatışma bölgesinden, propaganda amaçlı yayılan şiddet içerikli görüntü ve videoların önemli rol oynadığı bir gerçektir. Bu görüntülerde Esad yönetimi, Koalisyon güçleri veya daha genel anlamda Batı ülkeleri, alt metinlerde “düşman” olarak tanımlanmış ve “dünyada inanmayanlar tarafından Müslümanlara her zaman zulüm edildiği” ve “adaletsiz davranıldığı” anlatılara yansıtılmıştır.³⁹

Diğer taraftan, bireylerin YTS olarak YPG’ye katılmasında en sık görülen bir diğer itme faktörü olan “*macera arayışı*”nda, DEAŞ’lı YTS’lerden farklı olarak, daha çok bireysel nedenlerle hareket eden macera ve adrenalin bağımlısı bireyler kastedilmektedir. Bu grupta değerlendirilen bireylerin, YPG’ye katılmadan önce ya günlük hayatlarını oldukça sıkıcı buldukları ya da toplumdan izole oldukları gözlenmiştir. Dolayısıyla mevcut yaşantısına heyecan katma arzusunda olan bu bireylerin çatışma bölgelerine gitme kararında macera ve adrenalin ihtiyacının oldukça etkili olduğu tespit edilmiştir.⁴⁰ YPG’ye katılmadan önce profesyonel düzeyde askerlik tecrübesi olmayan, ancak Ayn el-Arab(Kobani) kuşatması döneminde YPG’ye katılan ve örgütte eğitim aldıktan sonra keskin nişancı statüsüne sahip olan, İtalyan YTS Karim Francesci’nin Fabio Tonacci’ye yapmış olduğu açıklamalar, bu anlamda örnek gösterilebilir. Bu röportajda, Francesci, YPG’ye katılma kararında, “maceracı bir ruh yapısına sahip olmasının” ve “savaşmayı çok istemesinin oldukça etkili olduğunu” ifade etmiştir. Burada, Francesci’nin aile üyelerinin de daha önce savaşlara katılmış olmasının ve dolayısıyla kendisini bir “partizan” gibi hissetmesinin

³⁹ Erin Marie Saltman-Melanie Smith (2015), **Till Martyrdom Do Us Part' Gender and the ISIS Phenomenon**, Londra: Institute for Strategic Dialogue, 2015, s. 11.

⁴⁰ Tuck-Silverman - Smalley, **a.g.e.**,s. 28.

de rolü önemlidir.⁴¹ Franceschi gibi New York Times'a açıklamalar yapan Patrick Maxwell de çatışma bölgesine gelip, YPG'ye katılmayı "maceraya atılmak" olarak değerlendirmesi dikkat çekici bir niteliktedir.⁴²

YPG'ye katılanlardan farklı olarak, DEAŞ'lı YTS'lerde görülen bir diğer itme faktörü ise "toplumsal/sosyal dışlanma"dır. Bu durum, özünde, aidiyet duygusunu geliştirmek için propaganda amaçlı kullanılan aşırılıkçılık yanlısı anlatılara karşı, bireyleri daha savunmasız hale getiren bir toplumsal hazırlık biçimidir. Başta medya kanalıyla olmak üzere, azınlık gruba atfedilen aşağılayıcı tasvirler ve sansasyon yaratma amacıyla tercih edilen yanlış başlıklar, bu gruba karşı önyargıların artmasına yol açmakta ve dolayısıyla, azınlık grup içerisinde daha fazla karışıklığın ve izolasyonun yaşanmasına imkan tanımaktadır.⁴³ Genellikle Batılı ülkelerde rastlanılan mevcut duruma göre, bu ülkelerin "İslamiyet" ve "Müslümanlık" ile ilgili algılamaları aşırılıkçılığı tetiklemede bir dizi fırsat sunmaktadır. Daha açık bir ifadeyle, İslamiyet'e yönelik yaygın bir eleştiri dilinin kullanılması ve İslamiyet'in liberal Batı değerleri ile uyumluluğunun tartışılması, sadece Müslüman kesime yönelik kısıtlamaları beraberinde getirmemiş, aynı zamanda bu kesimin radikalleşmesine de imkân tanımıştır. Burada, özellikle 11 Eylül saldırılarının ardından dini motifler ile terör olgularının yan yana kullanılır olmasının da payı önemli derecededir.⁴⁴

Literatürde itme faktörleri arasında yer alan "anlamsızlık hissi"nin ise her iki örgüte mensup YTS'lerde görülmesi önemli bir olgudur. Buna göre, içinde bulunduğu durumdan hoşnut olmayan bireylerin, hem DEAŞ'a hem de YPG'ye katılma kararlarında yaşadığı hayati oldukça anlamsız bulmalarının etkisi olduğu görülmüştür. Örneğin, DEAŞ'a Hollanda'dan katılan YTS'ler üzerine yapılan araştırmalarda, Hollandalı özellikle gençlerin radikalleşme sürecine girmeden önce yaşamlarında

⁴¹ Karim Franceschi, "Karim Franceschi: "Io, l'italiano di Kobane. Così ho combattuto l'Is nel nome di mio padre che sconfisse i fascisti", 14. 04. 2015, F. Tonacci, 24.01. 2010, (Çevrimiçi), https://www.repubblica.it/cronaca/2015/04/14/news/_io_l_italiano_di_kobane_cosi_ho_combattuto_l_is_nel_nome_di_mio_padre_che_sconfisse_i_fascisti_-111891706/?ref=search, 29.07.2019.

⁴² Dave Philipps - Thomas James Brennan, "Unsettled at Home, Veterans Volunteer to Fight ISIS". **The New York Times**, 03. 11. 2015, (Çevrimiçi) <https://www.nytimes.com/2015/03/12/us/disenchant-ed-by-civilian-life-veterans-volunteer-to-fight-isis.html?auth=login-google>, 05. 03. 2020.

⁴³ Saltman - Smith, **a.g.e.**, s. 9-10.

⁴⁴ Abdul Basit "Foreign Fighters in Iraq and Syria – Why So Many?", **Counter Terrorist Trends and Analyses**, 6(9), 2014, s. 5.

kayıtsızlık ve anlamsızlık hissinin hakim olduğu tespit edilmiştir. İşgücü piyasasında ve sosyal kariyerinde sınırlı şansı olduğuna inanan bu bireylerin, hayatlarındaki anlamsızlıkları daha anlamlı kılmak adına, DEAŞ saflarına katıldığı gözlenmiştir.⁴⁵ Benzer durum YPG çatısı altında yer alan kimi bireylerde de rastlanmıştır. Yapılan çalışmalarda vurgulanan temel nokta, bireylerin, çatışmayı hayatlarına anlam katacak bir olgu olarak görmeleridir. DEAŞ'ta yer alanlardan farklı olarak, YPG özelinde bu durum, daha çok askerlik sonrası topluma yeniden adapte olamayan kimselerde görülmektedir.⁴⁶ Özellikle, savaş travmalarını deneyimleyen, gazilerde travma sonrası stres bozukluğu, depresyon veya hayal kırıklığı gibi semptomların gözlenmesi, bu kişilerin sivil yaşama entegre olamamasını beraberinde getirmiş ve dolayısıyla, hayatını anlamlı kılmak isteyen bireylerin çatışma bölgelerine mobilize oldukları tespit edilmiştir. Bu bağlamda, ister eski asker ve/veya gazi, ister sivil olsun, hayatına anlam katmak için çatışma bölgesine YTS olarak giden bireylerin kişisel veya mesleki yaşamlarından memnun kalmadıkları da bir gerçektir.⁴⁷ ABD'de eski bir deniz gazisi olan ve daha sonra YPG'ye katılan Kevin Howard'ın yaşantısı burada örnek teşkil edebilir. Irak ve Afganistan'dan döndükten sonra travma sonrası stres bozukluğu yaşayan Howard, daha sonra Fransız Yabancı Lejyonu'nu bünyesine katılmışsa da arzu ettiğini yaşayamamıştır. Paris saldırılarının ardından bölgeye gitmek isteyen Howard'ın bu talebi kabul edilmemiş ve bu gelişmeler üzerine YPG'ye katılmaya karar vermiştir. Yaşadığı hissi bir nevi “delilik hali” olarak tanımlayan Howard, sivil hayata entegre olmakta da zorluk çektiğinin altını çizmiştir.⁴⁸ YPG'ye Çin'den katılan Pan ise Sichuan Eyaleti'ndeki yaşantısından uzaklaşmasının nedenini “hayatını

⁴⁵ Daan Weggemans-Edwin Bakker- Peter Grol, “Who are They and Why do They Go? The Radicalisation and Preparatory Processes of Dutch Jihadist Foreign Fighters”. **Perspectives on Terrorism**, 8(4), 2014, 100-110; Edwin Bakker-Peter Grol, **Motives and Considerations of Potential Foreign Fighters from the Netherlands**, The Hague: The International Centre for Counter-Terrorism, 2015.

⁴⁶ Ömer Özkızılcık, “Foreign fighters now in YPG, but no one knows their next stop”, **Daily Sabah**, 04.07.2018, (Çevrimiçi), <https://www.dailysabah.com/op-ed/2018/04/07/foreign-fighters-now-in-ypg-but-no-one-knows-their-next-stop> , 21.02.2020.

⁴⁷ Tuck- Silverman - Smalley, **a.g.e.**, s.21-24.

⁴⁸ Moly Hennessy-Fiske, “Dozens of U.S. civilians are in Syria fighting against ISIS”, **The Seattle Times**, 17. 07. 2017, (Çevrimiçi), <https://www.seattletimes.com/nation-world/dozens-of-us-civilians-are-in-syria-fighting-against-isis/> , 05.03.2020.

anlamli hale getirmek için bir şeyler yapması gerektiği hissi” olarak tanımlamıştır.⁴⁹ Pan gibi Singapur’daki yaşantısının çok fazla sorun barındırdığını ifade eden Wang Yuan Dong Yi de Suriye’ye gitme kararında etkili olan unsurun “hayatını daha anlamlı hale getirmek” olduğunu vurgulamıştır.⁵⁰

İtme faktörlerinden farklı olarak, çekme faktörleri açısından bir değerlendirme yapmak gerekirse, olumlu teşvikler ile motivasyonel gerekçeler bu grup motivasyonların kaynağını oluşturmaktadır. Buna göre, ilk olarak DEAŞ’lı YTS’ler ele alındığında, en sık görülen çekme faktörlerinden biri “*dini nedenler*”dir. Vidino ve Hughes’ın 2014-2015 yılları arasında DEAŞ’a katılan yetmiş bir ABD’li YTS üzerine yaptıkları çalışmaya göre, Haziran 2014’te DEAŞ’ın lideri Bağdadi’nin sözde halifelik ilanı, dini yükümlülüklerini yerine getirme konusunda oldukça hassas olan bireyler için önemli bir gelişme olarak algılanmıştır. Buna göre, halifelik ilanını “hicret etme” ve/veya “din devletinin yaratılmasına katkı sunma” fırsatı olarak değerlendiren bu bireyler, DEAŞ’ın mevcut hamlesi sayesinde motive olmuşlar ve bir din devleti çatısı altında yaşama arzusuyla bölgeye akın etmişlerdir.⁵¹ Weggemans, Bakker ve Grol’un DEAŞ’a Hollanda’dan katılan YTS’ler üzerine yapmış oldukları araştırmalarda ise, bu bireylerin radikalleşme sürecine girmeden önce dine olan ilgilerinin yoğunlaştığı belirtilmektedir.⁵² Bu çerçevede, dini bir görev olarak görülen “hicret etme”, “mazlum Müslümanlara yardım etme” ve “yeni bir başlangıç yapma” gibi söylemlerin Hollandalı YTS’lerin radikalleşme sürecinde oldukça etkili olduğu gözlenmiştir.⁵³ Dini söylemlerin etkisi, Dawson ve Amarasingam’ın, Suriye’ye giden yirmi YTS ile yapmış olduğu görüşme sonucu elde ettikleri bulgularda da oldukça belirgindir. Buna göre, YTS’lerin mobilizasyonunda dini söylem ve bu çerçevede Müslümanlar ile

⁴⁹ Marnie O’Neill, “Chinese man fighting ISIS with Kurdish YPG fears deadly consequences after going public”, *News*, 12.12.2015, (Çevrimiçi), <https://www.news.com.au/technology/online/social/chinese-man-fighting-isis-with-kurdish-ygp-fears-deadly-consequences-after-going-public/news-story/06d57475d49286c3ed0a88259588ddce>, 21.02.2020.

⁵⁰ Justin Ong, “How 2 Singaporeans got back on the ‘right track’ after ‘dark path’ of radicalisation”, *CNA*, 04.08.2018, (Çevrimiçi), <https://www.channelnewsasia.com/news/singapore/how-2-singaporeans-got-back-on-right-track-radicalisation-isd-10587728>, 07.01.2020.

⁵¹ Lorenzo Vidino-Seamus Hughes, *ISIS in America: From Retweets to Raqqa*, The George Washington University. Washington, DC: Program on Extremism, 2015, s.15.

⁵² Weggemans-Bakker- Grol, *a.g.e.*, s.108.

⁵³ Bakker-Grol, *a.g.e.*, 2015.

dayanışmanın önemine dikkat çeken Dawson ve Amarasingam, dinin rolünün görmezden gelinmemesi gerektiğinin de altını önemle çizmektedir.⁵⁴

DEAŞ'ta yer alanların “dini nedenler” ile motive olmalarına karşılık, YPG’lerde en sık görülen çekme faktörleri arasında ise “*ideoloji*” önemli bir yer tutmaktadır. Buna göre, ideoloji vasıtasıyla motive olan bireylerin, hem ulus-ötesi kimliklerinin güçlendiği, hem de örgüt içerisindeki entegrasyonlarının kolaylaştığı görülmektedir. YPG çatısı altında, inandıkları ideoloji uğruna mücadele ettiklerini düşünen Batılı ülkelerden gelen YTS’lerin, aynı zamanda, mücadelelerine daha bağlı oldukları da görülmüştür.⁵⁵ Burada öne çıkan olgu, fikirlerin uygulamaya dönüştürülmesidir. YPG bünyesine katılmadan önce aktivist olan Anna Campell’in babasıyla yapılan mülakatta, Anna’nın hayatını “haksız güç ve imtiyazla mücadeleye adadığını” ve aynı zamanda “inandığı şey uğruna kendi hayatını ortaya koymada kararlı olduğunu” belirtmesi, bu duruma örnek gösterilebilir.⁵⁶ Anna Campell ile benzer şekilde, İngiliz YTS Kimmie Taylor da diğer İngiliz YTS’ler gibi “sosyalist bir devrim için mücadele ettiğini” ifade etmiş ve DEAŞ’ın ideolojisinin önlenebilmesinde “kapitalizmin bir alternatif sunmadığını” vurgulamıştır.⁵⁷ YPG’ye İtalya’dan katılan Lorenzo Orsetti’nin de “dünyadaki en güzel devrimi” gerçekleştirmek için Suriye’nin kuzeyine geldiğini ifade etmesi ve “ideallerine en yakın olan yerde olduğunu, risk almadan özgürlük olamayacağını” sözlerine eklemesi⁵⁸ veya Portekizli Mario Nunes’ın, röportajında “daha iyi bir dünyaya katkıda bulunma ve insani değerler için mücadele

⁵⁴ Lorne L. Dawson- Amarnath Amarasingam, “Talking to Foreign Fighters: Insights into the Motivations for Hijrah to Syria and Iraq”. **Studies in Conflict & Terrorism**, 40(3), 2017, 202.

⁵⁵ Sinan Hatahet, Mehmet Emin Cengiz, & Bedir Mulla Rashid, **The Phenomenon of YPG Transnational Fighters in Syria**, İstanbul: Al Sharq Forum, 2019, s.13-14.

⁵⁶ Matt Blake, “British woman killed fighting Turkish forces in Afrin”, **The Guardian**, 19.03.2018, (Çevrimiçi), <https://www.theguardian.com/world/2018/mar/19/briton-kurds-anna-campbell-dies-fighting-turkey-syria-afrin>, 29. 07. 2019.

⁵⁷ Lizzie Dearden, “British volunteers preparing for 'bloodbath' fighting Isis in Raqqa as offensive on Syrian stronghold looms”, **The Independent**, 28.03.2018,(Çevrimiçi), <https://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/isis-raqqa-offensive-british-fighters-volunteers-kurdish-ypp-ypj-sdf-syria-kimmie-taylor-bob-crow-a7654781.html>, 29.07.2019.

⁵⁸ Gilbert, Rosa, **Lorenzo Orsetti: a modern-day partisan**, Morning Star, 03 01, 2020, (Çevrimiçi), <https://morningstaronline.co.uk/article/f/lorenzo-orsetti-modern-day-partisan>, 01.03.2020.

eden tarafların bir parçası olma” arzusuyla YPG’ye katıldığının altını çizmesi, bu anlamda örnek teşkil edebilir.⁵⁹

Diğer taraftan, YPG’lilerden farklı olarak, DEAŞ’lı YTS’lerde din olgusunun, madde bağımlısı ve/veya geçmişinde yüz kızartıcı suçlar olan gençlerin üzerinde de etkili olduğu gözlenmiştir. Ancak burada, dini nedenlerden farklı olarak öne çıkan motivasyon faktörü “arınma söylemi”dir. Buna göre, çoğunlukla, yasadışı madde bağımlısı ve/veya geçmişinde yüz kızartıcı suçlar olan gençlerde etkili olan arınma söylemi “yeniden doğma umudu” ve “temiz bir yaşam” vaadidir. Kötü bir geçmişi geride bırakmak isteyen bu gençlerin, “cennet” ve “günah” üzerine geliştirilen söylemler vasıtasıyla, kısa yoldan günahlarından arınıp, cennete gideceklerine inandıkları ve bu sayede DEAŞ saflarına katıldıkları gözlenmiştir.⁶⁰ DEAŞ’a Avrupa’dan katılanları inceleyen Schmid ve Tinnes, bu durumun daha çok Müslümanlar üzerinde etkili olduğunu tespit etmişlerdir.⁶¹ Benzer şekilde, Coolsaet’in Avrupalılar üzerine yapmış olduğu çalışmasında da yasadışı madde bağımlılığı başta olmak üzere suç dosyası kabarık olan sorunlu gençlere dikkat çekilmektedir. Coolsaet, çalışmasında, dördüncü dalga olarak nitelediği bu yeni nesil YTS’ler ile sokak çetelerinin dinamiklerini benzeştirmekte ve dolayısıyla bu grup bireyleri bir nevi “silahlı çeteler” olarak görmektedir.⁶² Ahmed ve PISOIU’nun da Almanya ve İngiltere’den katılanları analiz ettikleri araştırmalarında, yaklaşık yarıya yakın YTS’nin gitmeden önce hırsızlık ve yasadışı madde tedariki başta olmak üzere çok sayıda suç dosyasına sahip olduğu ifade edilmektedir.⁶³

YPG açısından en sık görülen bir diğer faktör olan “DEAŞ ile mücadele” ele alındığında, özellikle 2014-2015 yılları arasında YPG’ye katılanların açıklamalarında

⁵⁹ Nuno Tiago Pinto, “Grande entrevista: "Preferia morrer a não fazer nada”, **SABADO, Portugal**, 02.09. 2015, (Çevrimiçi), <https://www.sabado.pt/portugal/detalhe/o-portugues-que-foi-lutar-contra-o-estado-islamico> , 18.03.2020.

⁶⁰ Şefik Dinç, “Gençleri IŞİD saflarına iten vaatler”, **Habertürk**, 15.07.2015,(Çevrimiçi), <https://www.haberturk.com/gundem/haber/1103221-gencleri-isis-saflarina-iten-vaatler> , 29.07.2019.

⁶¹ Alex P. Schmid - Judith Tinnes, **Foreign (Terrorist) Fighters with IS: A European Perspective**, The Hague : The International Centre for Counter-Terrorism, 2015, s.10.

⁶² Rik Coolsaet, **Facing the Fourth Foreign Fighters’ Wave:What Drives Europeans to Syria, and to IS? Insights from the Belgian Case**, The Royal Institute for International Relations: Egmont-The Royal Institute for International Relations.2016.

⁶³ Reem Ahmed- Daniela PISOIU, D. (2014), **Foreign fighters: An overview of existing research and a comparative study of British and German foreign fighters**, The Centre for European Peace and Security, Hamburg:University of Hamburg, 2014, s.12.

ana motivasyon kaynağı olarak görülmektedir.⁶⁴ Bu bağlamda, DEAŞ'la mücadelede katalizör görevi gören belirli başlı olaylar olduğu ifade edilebilir. Buna göre, özellikle ABD ve Avrupa gibi bölgelerden gelenlerin kararlarında, Paris ve Londra gibi Avrupa'nın önemli merkezlerine DEAŞ'ın saldırılar gerçekleştirilmesi ve söylemlerinde Batılı ülkeleri hedef alması oldukça etkili olmuştur.⁶⁵ Bununla birlikte, DEAŞ ile mücadele temelinde motive olan Batılı YTS'lerin çoğu, daha önce de vurgulandığı gibi, bir dönem orduda görev almış veya ordudan emekli olmuş eski askerlerdir. Bu grup eski askerler tamamlanmamış bir görev hissi taşıdıklarını mülakatlarında ifade etmişlerdir. Burada vurgulanmak istenen durumu bir örnek üzerinden açıklamak gerekirse, ABD'den katılanlar "DEAŞ'a karşı mücadele etme" kararlarında, "bölgede daha önce savaşan ve hayatlarını kaybeden ABD askerlerinin de etkili olduğu"nun altını çizmişlerdir. Buna göre, DEAŞ ile mücadele çerçevesinde eğer çatışma bölgesine gitmezlerse "demokrasi adına hayatını kaybeden ABD askerlerinin boşuna bu mücadeleyi verdiğini" ve dolayısıyla "görevlerinin yarım kalacağı hissine kapılacaklarını" ifade etmişlerdir.⁶⁶ Bu kesimdeki bireylerin taşıdığı his, daha çok görevin tamamlanması ile bağlantılıdır. YPG'ye ABD'den katılan ve eski bir asker olan Brian Wilson'ın, DEAŞ ile savaşmak için çatışma bölgesine geldiğini açıkça ifade etmesi, bu anlamda örnek gösterilebilir.⁶⁷ Wilson ile benzer şekilde, YPG'ye katılmadan önce ABD'li eski bir asker olan Jordan Matson da Musul saldırısı sonrası "DEAŞ'a karşı mücadele etmek için çatışma bölgesine geldiğini"

⁶⁴ Takvim, "İşte PKK/YPG'deki yabancı teröristler!", **Takvim**, 12.11.2019, (Çevrimiçi), <https://www.takvim.com.tr/galeri/guncel/iste-pkkypgdeki-yabanci-teroristler>, 14.01.2020.

⁶⁵ Hatahet- Cengiz - Rashid, **a.g.e.**, s.11-12.

⁶⁶ Lydia Warren, "The former U.S. soldier, 28, who joined the Kurdish militia to keep ISIS away from America - and is now recruiting other Westerners to join the fight", **Mailonline**, 27.10.2014, (Çevrimiçi), <https://www.dailymail.co.uk/news/article-2809705/Meet-former-U-S-soldier-28-joined-Kurdish-militia-ISIS-away-America-recruiting-Westerners-join-fight.html>, 18.01.2020.

⁶⁷ Rodi Said, "American fighter joins Kurds in battle against Islamic State", **Reuters**, 07.10.2014, (Çevrimiçi), <https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-usa-fighter/american-fighter-joins-kurds-in-battle-against-islamic-state-idUSKCN0HW0WT20141007>, 17.01.2020.

ifade etmiş ve “DEAŞ’ın ABD vatandaşlarını tehdit etmesini yeterli bir neden” olarak değerlendirdiğini sözlerine eklemiştir.⁶⁸

YPG’de yer alanlardan farklı olarak, DEAŞ saflarına katılmak için bölgeye mobilize olan bireylerde sık görülen bir diğer çekme faktörü de “sosyal ağlar”dır. Bu durum, Kuzey Afrika veya Orta Doğu ülkelerinden gelenlerden ziyade, Avrupa’dan katılanların kararlarında daha belirgindir. Kuzey Afrika ve Orta Doğu ülkelerinden katılanlarda bu durumun çok yaygın olmayışının temel nedenleri arasında, ilk olarak, bahsi geçen bölgelerin çatışma sahasına olan coğrafi yakınlığı gösterilebilir. Buna göre, mevcut bölgelerden gelenler, çatışma sahası hakkında, Avrupa’da yaşayan bireylere oranla, daha fazla bilgiye sahip olduklarından, sosyal ağlar çok fazla ön planda yer almamıştır. İkincisi, bahsi geçen coğrafyada yaşayanların yerel ve bölgesel faktörlerden daha fazla etkilenme hali söz konusudur. Dolayısıyla, mevcut durum, çatışma bölgesine ulaşmak ve bu sayede DEAŞ saflarında savaşmak için Kuzey Afrika ve Orta Doğu ülkelerinden katılanları birbirlerine daha az bağımlı hale getirmiştir. Buna karşılık, Avrupa’dan gelenlerde ise çatışma bölgesi hakkında net bir bilginin olmadığı gözlenmiştir. Ayrıca, yerel ve bölgesel dinamiklerin hissedilme düzeyinin farklılık arz etmesinin de payı bulunmaktadır. Dolayısıyla, özellikle Avrupa’dan katılanlarda, grup düşüncesinin ağırlık kazandığı ve bu sayede sosyal ağların diğer bölgelere oranla çok daha fazla etkili olduğu tespit edilmiştir.⁶⁹

Diğer taraftan, DEAŞ’a katılanların itme faktörleri arasında yer alan sosyo-ekonomik koşulların, aynı zamanda “maddi ödüller” olarak ifade edilen faktörle de uyumlu olduğu gözlenmiştir. Buna göre, itme faktörlerinde de bahsedildiği gibi, özellikle içinde bulunduğu sosyo-ekonomik durumu yetersiz olarak algılayan bireylerin, DEAŞ tarafından vaat edilen maddi ödüller vasıtasıyla daha kolay motive oldukları ve bu sayede çatışma bölgesine gitmeye karar verdikleri tespit edilmiştir. Seyahat masraflarını küçük bir fedakârlık olarak gören özellikle bu grup genç YTS’lerin, gelecekte daha yüksek maaş ve finansal destek alacaklarına inandıkları için, sürecin

⁶⁸ Warren, **a.g.e.**, (Çevrimiçi), <https://www.dailymail.co.uk/news/article-2809705/Meet-former-U-S-soldier-28-joined-Kurdish-militia-ISIS-away-America-recruiting-Westerners-join-fight.html>, 18.01.2020.

⁶⁹ el-Said - Barret, **a.g.e.**,s. 34.

masraflı olan kısmını göz ardı edebildikleri belirlenmiştir.⁷⁰ Burada, DEAŞ'ın propagandasının “iyi finanse edilen güçlü bir örgüt” olarak yapılmasının da rolü büyüktür.⁷¹ Bu bağlamda, örneğin, Çeçenistan'dan gelerek DEAŞ'a katılanların aileri ile yapılan görüşmelerde, bu kişilerin maddi nedenlerle çatışmalara katıldıkları ve ailelerine para gönderdikleri tespit edilmiştir.⁷² Bununla birlikte, maddi ödülle motive olan YTS'lerin, daha çok çatışma bölgesine yakın ve Müslüman nüfusun yoğun olarak yaşadığı Tunus gibi ülkeler ile Batılı ülkelerde yaşayan, sosyo-ekonomik durumu iyi olmayan Müslüman bireyler üzerinde etkili olduğu da gözlenmiştir.⁷³

Diğer taraftan, yukarıda bahsi geçen “anlamsızlık” faktöründe olduğu gibi, literatürde önemli bir çekme faktörü olarak yer alan “çevrimiçi propaganda” da hem DEAŞ'a hem de YPG'ye katılan bireylerde gözlenmiştir. Her iki örgüt içerisinde de öne çıkan durum, internet ve buna bağlı olarak sosyal medyadır. Buna göre, Suriye'de yaşananlar ile ilgili daha önce gelişen veya gelişmeye başlayan fikirleri, algıları ve anlatıları doğrulamak ve hatta güçlendirmek isteyen bireylerin bu sayede internete yöneldikleri tespit edilmiştir. Bu durum, daha çok çatışma bölgesine uzak olan, özellikle Batılı ülkelerden gelenlerde yoğunlukla görülmektedir.⁷⁴ Benzer şekilde, Carter, Maher ve Neumann'ın yüz doksan Avrupalı ve Batılı YTS üzerine yapmış oldukları araştırmada da sosyal medyanın oldukça önemli olduğu görülmüştür. Buna göre, çalışmada Avrupalı ve Batılı YTS'ler olarak ifade edilen bu bireyler için, sosyal medya, hem bilgi hem de ilham kaynağı olmuştur. Bu çerçevede, YTS'lerin zihninde sosyal medyanın sanal olmadığının altını çizen araştırmacılar, Suriye'de olup bitenlerin önemli bir parçası haline geldiğini de vurgulamışlardır.⁷⁵ DEAŞ'tan farklı olarak, YPG'de yer alan YTS'lerin cephe önünde yer almasından ziyade, özellikle bu amaçla,

⁷⁰ A.g.e., s.38

⁷¹ Anna Speckhard - Ahmet S. Yayla, “Eyewitness Accounts from Recent Defectors from Islamic State: Why They Joined, What They Saw, Why They Quit”, **Perspectives on Terrorism**, 9(6), 2015, s. 95.

⁷² Vera Mironova, “Who Are the ISIS People?”, **Perspectives on Terrorism**, 13(1), 2019, s.37.

⁷³ Natasha Quek-Syed Huzafah Bin Othman Alkaff, “Analysis of the Tunisian Foreign Terrorist Fighters Phenomenon”. **Counter Terrorist Trends and Analyses**, 11(5), 2019, 2; Anita Pereşin, “Fatal Attraction Western Muslimas and ISIS”, **Perspectives on Terrorism**, 9(3), 2015, s.25.

⁷⁴ el-Said - Barrett, a.g.e., s.39.

⁷⁵ Joseph A. Carter-Shiraz Maher - Peter R. Neumann, **#Greenbirds: Measuring Importance and Influence in Syrian Foreign Fighter Networks**, London: ICSR, 2014, s.29.

geri planda kullanıldığı bilinmektedir.⁷⁶ Batılı ülkelerden gelenlerin çatışma sahasında hayatını kaybetmesi durumunda, bu ülkelerden gelebilecek tepkiden çekinen ve mevcut ülkelerin desteğini kaybetmek istemeyen YPG, bu bireyleri çatışma sahasına sürmektense, çevrimiçi propaganda faaliyetlerinde kullanmayı daha çok tercih etmiştir. Örneğin, YPG saflarında yer almadan önce eski bir asker olan Jordan Matson, çevrimiçi propaganda sayesinde Avrupa, ABD ve Avustralya'dan birçok eski asker ile temasa geçmiş ve DEAŞ'ın tüm ülkeleri tehdit ettiğini öne sürerek, bu bireyleri cesaretlendirmiştir.⁷⁷

Tüm bu değerlendirmeler doğrultusunda, sonuçlara bir başka açıdan bakılacak olursa, bu çalışmanın bulgularının güvenilirliğini azaltacak potansiyel sorunların olduğu düşünülebilir. Buna göre, ilk olarak motivasyon faktörlerinin tespitinde, ikincil veri kaynaklarının kullanılması, bilginin sınırlı düzeyde olduğu konusunu gündeme getirebilir. Ne var ki, DEAŞ veya YPG gibi terör örgütlerine katılan YTS'lere ulaşmanın zorluğu göz önüne alındığında, bu alanda yapılan araştırmaların analiz edilmesi, önemli ipuçları içermesi bakımından değerlidir. İkinci olarak, mevcut araştırmalarda yer alan YTS'lerin açıklamalarında doğru bilgileri paylaşmadıkları ve dolayısıyla dürüst davranmadıkları sorusu da gündeme gelebilir. Buna göre, vatandaşı oldukları ülkelerin “düşman/öteki algısına” veya “haklı gerekçelerinin olduğu” düşüncesine yönelik söylemler geliştirmeleri mümkün olmakla birlikte, araştırmada, farklı araştırma desenlerine sahip çalışmalar ve saha raporları incelenerek, sorununun en alt düzeyde kalması sağlanmıştır. Ayrıca, bu yönde yapılan araştırmalarda mevcut riskin varlığı her zaman bulunmaktadır. Dolayısıyla, bu tür açıklamaların, kesin doğruluğunu tartışmak yerine, satır aralarında ne gibi ipuçları içerdiğine odaklanmak, alana ilişkin çalışmaların ilerlemesine daha fazla katkı sunacaktır.

Sonuç itibarıyla, ister dini, ister etnik-ayrılıkçı motifli radikal terör örgütlerinde yer alsın, YTS'lerin kesin bir profilini belirlemenin zor olduğu söylenebilir. Ancak, bu

⁷⁶ Kyle Orton, **The Forgotten Foreign Fighters: The PKK in Syria**, Londra: The Henry Jackson Society, 2017, s.119

⁷⁷ Vivian Salama - Bram Janssen, “Westerners join Kurds fighting Islamic State in Iraq”, **The Times of Israel**, 05.02.2015, (Çevrimiçi), <https://www.timesofisrael.com/westerners-join-kurds-fighting-islamic-state-in-iraq/>, 21.01.2020; Richard Spencer, “Who are the foreign fighters taking on the Islamic State?”, **The Telegraph**, 04.03.2015, (Çevrimiçi), <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/islamic-state/11450359/Who-are-the-foreign-fighters-taking-on-the-Islamic-State.html>, 14.03.2020.

durum, radikal terör örgütleri içerisinde yer alan YTS'leri motive eden ortak unsurların belirlenemeyeceği anlamına da gelmemektedir. DEAŞ ve YPG örneğinde de görülebileceği üzere, en sık görülen faktörlerin tespiti mümkün olmakla birlikte, sorunun anlamlandırılabilmesine imkan tanınması noktasında da değerlidir. Çünkü, şiddete varan aşırılıkçılık başta olmak üzere, özellikle negatif yönde ilerleyen radikalleşme sürecinin her basamağında, farklı programlar ile politikaların geliştirilmesi gereklidir. Dolayısıyla, ciddi bir küresel güvenlik sorunu haline gelen YTS konusunda, çözümünün ne şekilde olacağına ilişkin tartışılmaları pozitif yönde katkı sağlanabilmesi için, ilk etapta mevcut motivasyonlar ile bunlara ilişkin farklılıkların ve/veya benzerliklerin neler olduğu ortaya konulmalıdır.

Mevcut faktörlerin tespiti ve bu sayede de-radikalizasyon ve rehabilitasyon programlarının işlerlik kazanmasında ikincil kaynaklara başvurma önemli bir yöntem olmakla birlikte, bahsi geçen programlarının geliştirilmesi için, özellikle, birincil kaynaklar oldukça önemlidir. Daha açık bir ifadeyle, YS/YTS'ler, destekleyiciler ve/veya sempatizanlar ile klinik psikologlar veya psikiyatristler eşliğinde gerçekleştirilecek mülakatlardan elde edilen verilerin, de-radikalizasyon ve rehabilitasyon programlarının geliştirilmesine önemli katkılar sağlayacağı kabul edilmektedir. Buradan elde edilen veriler doğrultusunda geliştirilecek programlar vasıtasıyla, henüz şiddete varan aşırılıkçılığa yönelmemiş, sempatizan, taraftar veya destekçi konumunda bulunan bireylerin gelecekte birer tehdit unsuru olmasının önüne geçilebilmesi ve bu sayede topluma kazandırılması mümkün olabilmektedir. Bunun dışında, hali hazırda bir tehdit olarak varlığını koruyan YS/YTS'lerin de rehabilite edilebilmeleri, gelecekte yeni tehditler oluşturmalarının önüne geçilmesi noktasında önemlidir. Dolayısıyla, radikalleşmenin her aşamasında farklı programlar geliştirilmeli ve bunun için de ilk etapta bireylerin ne yönde motive olduklarının tespit edilmesi gerekmektedir. Bu noktada, ilerleyen dönemlerde yapılması planlanan araştırmaların, multi-disipliner bir çerçevede ilettilmesi, sorunun çözümüne katkı sunması bakımından önemlidir.

Kaynakça

Ahmed, Reem, Daniela PISOIU: **Foreign fighters: An overview of existing research and a comparative study of British and German foreign fighters**, The Centre for European Peace and Security, Hamburg: University of Hamburg, 2014.

Allan, Harriet, v.d.: **Drivers of Violent Extremism: Hypotheses and Literature Review**, Londra: Royal United Services Institute, 2015.

Australian Associated Press, "Australian man Reece Harding killed helping Kurds fight Isis in Syria – reports", **The Guardian**, 30.06.2015, (Çevrimiçi), <https://www.theguardian.com/australia-news/2015/jul/01/australian-man-reece-harding-killed-helping-kurds-fight-isis-in-syria-reports>, 24. 12. 2019.

Bakker, Edwin, Peter Grol: **Motives and Considerations of Potential Foreign Fighters from the Netherlands**, The Hague: The International Centre for Counter-Terrorism, 2015.

123

Barret, Richard: **Beyond The Caliphate: Foreign Fighters and the Threat of Returnees**, The Soufan Center, 2017.

Basit, Abdul: "Foreign Fighters in Iraq and Syria – Why So Many?", **Counter Terrorist Trends and Analyses**, 6(9), 2014, s.4-8.

BBC, "Kuzey Irak'ta Ezidi katliamı", **BBC Türkçe**, 16.08.2014, (Çevrimiçi), https://www.bbc.com/turkce/haberler/2014/08/140816_ezidi_katliam, 15. 02. 2020.

Benmelech, Efraim, Esteban F. Klor: "What Explains the Flow of Foreign Fighters to ISIS". **Terrorism and Political Violence**, 2018, s.1-.24.

Blake, Matt: "British woman killed fighting Turkish forces in Farina", **The Guardian**, 19.03.2018, (Çevrimiçi), <https://www.theguardian.com/world/2018/mar/19/briton-kurds-anna-campbell-dies-fighting-turkey-syria-afrin>, 29. 07. 2019.

BMGK: **Resolution 2170 (2014)**, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, 15.08.2014,(Çevrimiçi), [https://www.undocs.org/S/RES/2170%20\(2014\)](https://www.undocs.org/S/RES/2170%20(2014)), 17. 02. 2020.

BMGK: **Resolution 2178 (2014)**, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, 24.09.2014,(Çevrimiçi), https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_res_2178.pdf, 24 09. 2020.

BMGK: **Plan of Action to Prevent Violent Extremism**, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, 25.12.2015, (Çevrimiçi), https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/70/674 , 24. 01. 2019.

Borum, Randy, Robert Fein: The Psychology of Foreign Fighters, **Studies in Conflict & Terrorism**, 40(3), 2017, s.248-266.

Bures, Oldrich, “EU’s Response to Foreign Fighters: New Threat, Old Challenges?”, **Terrorism and Political Violence**, 32(4), 2020, 789-806

Byran, Ian: “Sovereignty and the Foreign Fighter Problem.” **Orbis**, 54(1), Kış 2010, s.115-129.

Carter , Joseph A., Shiraz Maher, Peter R. Neumann: **#Greenbirds: Measuring Importance and Influence in Syrian Foreign Fighter Networks**, London: ICSR, 2014.

Cilluffo, Frank. Jeffrey B. Cozzens, Magnus Ranstorp: **Foreign Fighters: Trends, Trajectories & Conflict Zones**, Washington,DC: Homeland Security Policy Institute, 2010.

Coolsaet, Rik: **Facing the Fourth Foreign Fighters’ Wave: What Drives Europeans to Syria, and to IS? Insights from the Belgian Case**, The Royal Institute for International Relations: Egmont-The Royal Institute for International Relations, 2016.

Dawson, Lorne Amarnath Amarasingam: “Talking to Foreign Fighters: Insights into the Motivations for Hijrah to Syria and Iraq”. **Studies in Conflict & Terrorism**, 40(3), 2017, s.191-210.

Dearden , Lizzie: “British volunteers preparing for 'bloodbath' fighting Isis in Raqqa as offensive on Syrian stronghold looms”, **The Independent**, 28.03.2018,(Çevrimiçi), <https://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/isis-raqqa-offensive-british-fighters-volunteers-kurdish-ypg-ypj-sdf-syria-kimmie-taylor-bob-crow-a7654781.html> , 29.07.2019.

Dinç, Şefik: “Gençleri IŞİD saflarına iten vaatler”, **Habertürk**, 15.07.2015, (Çevrimiçi), <https://www.haberturk.com/gundem/haber/1103221-gencleri-isis-saflarina-iten-vaatler> , 29.07.2019.

Doosje, Bertja, Fathali M Moghaddam, Arie W Kruglanski, Arjan de Wolf, “Terrorism, radicalization and de-radicalization”, **COPSYC**, 11, 2016, s.79-84.

el-Said, Hamed el-Said, Richard Barrett: **Enhancing the Understanding of the Foreign Terrorist Fighters Phenomenon in Syria**, United Nations Office of Counter-Terrorism, 2017.

Franceschi, Karim: “**Karim Franceschi: 'Io, l'italiano di Kobane. Così ho combattuto l'Is nel nome di mio padre che sconfisse i fascisti'**”, 24. 01. 2010, F. Tonacci, 14.04.2015, (Çevrimiçi), https://www.repubblica.it/cronaca/2015/04/14/news/_io_l_italiano_di_kobane_cosi_ho_combattuto_l_is_nel_nome_di_mio_padre_che_sconfisse_i_fascisti_-111891706/?ref=search, 29.07.2019.

Frenett, Ross, Tanya Silverman: “Foreign Fighters: Motivations for Travel to Foreign Conflicts”, /Ed.) Andrea de Guttry, Francesca Capone & Christophe Paulussen, **Foreign Fighters Under International Law and Beyond**. The Hauge, Hollanda: T.M.M. Asser Press, 2016, s. 63-76.

Gilbert, Rosa: “*Lorenzo Orsetti: a modern-day partisan*”, 03 01, 2020 tarihinde Morning Star, 20.03.2019, (Çevrimiçi), <https://morningstaronline.co.uk/article/f/lorenzo-orsetti-modern-day-partisan> , 01.03.2020.

Global Counterterrorism Forum: “Foreign Terrorist Fighters” (FTF) Initiative The Hague – Marrakech Memorandum on Good Practices for a More Effective Response to the FTF Phenomenon”, 2014, (Çevrimiçi), https://www.thegctf.org/documents/10162/140201/14Sept19_The+Hague-Marrakech+FTF+Memorandum.pdf , 01.03.2020.

Hatahet, Sinan, Mehmet Emin Cengiz, Bedir Mulla Rashid: **The Phenomenon of YPG Transnational Fighters in Syria**, İstanbul: Al Sharq Forum, 2019.

Hegghammer, Thomas: “The Rise of Muslim Foreign Fighters: Islam and the Globalization of Jihad”. **International Security**, 35(3), Kış 2010/11, s. 53-94.

Hennessy-Fiske, Moly:“Dozens of U.S. civilians are in Syria fighting against ISIS”, **The Seattle Times**, 17. 07. 2017, (Çevrimiçi), <https://www.seattletimes.com/nation-world/dozens-of-us-civilians-are-in-syria-fighting-against-isis/>, 05.03.2020.

Holman, Timothy,“Belgian and French Foreign Fighters in Iraq 2003–2005: A Comparative Case Study”, **Studies in Conflict & Terrorism**, 38(8), 2015, s.603-621.

Hughes, C.:“City banker turns his back on a fat salary to join the fight against Isis”, **Independent**, 12.07.2017, (Çevrimiçi), https://www.independent.co.uk/news/long_reads/macer-gifford-kurds-turkey-assad-peace-talks-geneva-sochi-pyd-erdogan-a8089566.html, 01.03.2020.

Jensen, Michael A., Anita Atwell Seate, Patrick A. James , “Radicalization to Violence: A Pathway Approach to Studying Extremism”, **Terrorism and Political Violence**, 32(5), s.1067-1090.

Koch ,Ariel, “The Non-Jihadi Foreign Fighters: Western Right-Wing and Left-Wing Extremists in Syria”, **Terrorism and Political Violence**,2019, s.1-28.

Leduc, Raphaël ,“The ontological threat of foreign fighters”,**European Journal of International Relations**,2020, s.1-23.

- Malet, David: **Foreign Fighters: Transnational Identity in Civic Conflicts**, Oxford: Oxford University Press, 2013.
- Malet, David: “Foreign Fighter Mobilization and Persistence in a Global Context”. **Terrorism and Political Violence**, 27(3), 2015, s.454-473.
- McCauley, Clark Sophia Moskalenko, ”Understanding Political Radicalization: The Two-Pyramids Model “, *American Psychologist*, 72(3), 2017, 205–216.
- Mendelsohn, Barak: “Foreign Fighters—Recent Trends”. **Orbis**, 55(2), 2011, s.189-202.
- Metz, Steven: “Psychology of Participation in Insurgency”. **Small Wars Journal**, 27.01.2012 ,(Çevrimiçi), <https://smallwarsjournal.com/jrnl/art/psychology-of-participation-in-insurgency> , 07. 03.2020.
- Mironova, Vera: “Who Are the ISIS People?”, **Perspectives on Terrorism**, 13(1), 2019, s. 33-40.
- Moccia, Luigi: **Literature Review on Radicalisation**, Rome: European Commission, 2019.
- Moore , Cerwyn , Paul Tumelty: “Foreign Fighters and the Case of Chechnya: A Critical Assessment”, **Studies in Conflict & Terrorism**, 31(5), 2008, s.412-433.
- O’Neill, Marnie: “Chinese man fighting ISIS with Kurdish YPG fears deadly consequences after going public”, **News**, 12.12.2015, (Çevrimiçi), <https://www.news.com.au/technology/online/social/chinese-man-fighting-isis-with-kurdish-ypg-fears-deadly-consequences-after-going-public/news-story/06d57475d49286c3ed0a88259588ddce>, 21.02.2020.
- Ong, Justin: “How 2 Singaporeans got back on the ‘right track’ after ‘dark path’ of radicalisation”, **CNA**, 04.08.2018, (Çevrimiçi), <https://www.channelnewsasia.com/news/singapore/how-2-singaporeans-got-back-on-right-track-radicalisation-isd-10587728>, 07.01.2020.
- Orton, Kyle: **The Forgotten Foreign Fighters: The PKK in Syria**, Londra: The Henry Jackson Society, 2017.

- Özkızılcık, Ömer: “Foreign fighters now in YPG, but no one knows their next stop”, **Daily Sabah**, 04.07.2018, (Çevrimiçi), <https://www.dailysabah.com/op-ed/2018/04/07/foreign-fighters-now-in-ypg-but-no-one-knows-their-next-stop>, 21.02.2020.
- Perešin, Anita: “Fatal Attraction Western Muslimas and ISIS”, **Perspectives on Terrorism**, 9(3), 2015, s. 21-38.
- Perliger, Arie, Daniel Milton: **From Cradle to Grave:Te Lifecycle of Foreign Fighters in Iraq and Syria**, United States Military Academy. US: Combating Terrorism Center at West Point, 2016.
- Philipps, Dave, Thomas James Brennan: “Unsettled at Home, Veterans Volunteer to Fight ISIS”. **The New York Times**, 03.11.2015, (Çevrimiçi), <https://www.nytimes.com/2015/03/12/us/disenchant-ed-by-civilian-life-veterans-volunteer-to-fight-isis.html?auth=login-google> , 05. 03.2020.
- Pinto, Nuno Tiago: “Grande entrevista: "Preferia morrer a não fazer nada””, **SABADO, Portugal**, 02. 09. 2015, (Çevrimiçi), <https://www.sabado.pt/portugal/detalhe/o-portugues-que-foi-lutar-contra-o-estado-islamico> , 18.03.2020.
- Rostami,Amir, Joakim Sturu, Hernan Mondani, Pia Thevselius, Jerzy Sarnecki, Christofer Edling, “The Swedish Mujahideen An exploratory study of 41 Swedish foreign fighters deceased in Iraq and Syria”, **Studies in Conflict & Terrorism**, 2018, 1-28.
- Quek, Natasha, Syed Huzaifah Bin Othman Alkaff: “Analysis of the Tunisian Foreign Terrorist Fighters Phenomenon”, **Counter Terrorist Trends and Analyses**, 11(5), 2019, s.1-5.
- Said, Rodi: “American fighter joins Kurds in battle against Islamic State”, **Reuters**, 07. 10. 2014, (Çevrimiçi), <https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-usa-fighter/american-fighter-joins-kurds-in-battle-against-islamic-state-idUSKCN0HW0WT20141007> , 17.01.2020.

- Salama, Vivian, Bram Janssen: “Westerners join Kurds fighting Islamic State in Iraq”, **The Times of Israel**, 05.02. 2015,(Çevrimiçi), <https://www.timesofisrael.com/westerners-join-kurds-fighting-islamic-state-in-iraq/>, 21.01.2020.
- Saltman, Erin Marie, Melanie Smith: **'Till Martyrdom Do Us Part' Gender and the ISIS Phenomenon**”, Londra: Institute for Strategic Dialogue, 2015.
- Schmid, Alex P., Judith Tinnes: **Foreign (Terrorist) Fighters with IS: A European Perspective**, The Hague : The International Centre for Counter-Terrorism, 2015.
- Speckhard, Anna, Ahmet S. Yayla: “Eyewitness Accounts from Recent Defectors from Islamic State: Why They Joined, What They Saw, Why They Quit”, *Perspectives on Terrorism*, 9(6), 2015, s. 95-118.
- Spencer, Richard: “Who are the foreign fighters taking on the Islamic State?”, **The Telegraph**, 04.03.2015, (Çevrimiçi), <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/islamic-state/11450359/Who-are-the-foreign-fighters-taking-on-the-Islamic-State.html> , 14.03.2020.
- Takvim:“İşte PKK/YPG'deki yabancı teröristler!”, **Takvim**, 12.11.2019, (Çevrimiçi), <https://www.takvim.com.tr/galeri/guncel/iste-pkkypgdeki-yabanci-teroristler>, 14.01.2020.
- Tarras-Wahlberg, Louisa: **Promises of Paradise?A Study on Official ISIS-Propaganda Targeting Women**, Swedish Defence University, 2016.
- Tuck, Henry, Tanya Silverman, Candace Smalley: **Shooting in the right direction”:Anti-ISIS Foreign Fighters in Syria& Iraq**, The Institute for Strategic Dialogue, 2016.
- United Nations Developments Programme: **Preventing Violent Extremism Through Promoting Inclusive Development, Tolerance and Respect For Diversity**, New York: UNDP, 2016.
- USAID: **Guide to the Drivers of Violent Extremism**, Washington, DC: United States Agency for International Development, 2009.

Venhaus, John M.: **Why Youth Join al-Qaeda**, Washington D.C.: United States Institute of Peace, 2010, (Çevrimiçi), <https://www.usip.org/sites/default/files/resources/SR236Venhaus.pdf>, 18.01.2020.

Verwimp, Philip: “Foreign Fighters in Syria and Iraq and the Socio-Economic Environment They Faced at Home A Comparison of European Countries”. **Perspectives on Terrorism**, 10(6), 2016, s.68-81.

Vidino, Lorenzo, Seamus Hughes: **ISIS in America: From Retweets to Raqqa**, The George Washington University. Washigton, DC: Program on Extremism, 2015..

Vinci, Anthony: “The ‘Problems of Mobilization’ and the Analysis of Armed Groups”, **Parameters**, 36(1), 2006, s. 49-62.

Warren, Lydia: “The former U.S. soldier, 28, who joined the Kurdish militia to keep ISIS away from America - and is now recruiting other Westerners to join the fight”, **Mailonline**, 27.10.2014, (Çevrimiçi), <https://www.dailymail.co.uk/news/article-2809705/Meet-former-U-S-soldier-28-joined-Kurdish-militia-ISIS-away-America-recruiting-Westerners-join-fight.html>, 18.01.2020.

Weggemans, Daan, Edwin Bakker, Peter Grol: “Who are They and Why do They Go? The Radicalisation and Preparatory Processes of Dutch Jihadist Foreign Fighters”. **Perspectives on Terrorism**, 8(4), 2014, s.100-110.

Xharra Behar, Nita Gojani: **Understanding Push and Pull Factors in Kosovo: Primary Interviews with Returned**, United Nations Development Programme, 2017.

Yalçınkaya, Haldun: **Son Gelişmeler Işığında Terörle Mücadele Küresel Forumu ve İşlevi**, Ortadoğu Araştırmaları Merkezi, 24.09.2014, (Çevrimiçi), <https://orsam.org.tr/son-gelismeler-isiginda-terorle-mucadele-kuresel-forumu-ve-islevi/>, 18.01.2020.

Yalçinkaya, Haldun: “İŞİD’in Yabancı Savaşçıları ve Yarattığı Tehdit: Türkiye’nin Tecrübesi (2014-2016)”, **Uluslararası İlişkiler**, 14(53), 2017, s. 23-43.

Yazıcı, Nuri: Kobani(Ayn El-Arab) Kuşatması Bağlamında Uluslararası İlişkilere Bir Bakış”, **Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi**, 5(2), 2018, 59-77.

Zuijdewijn, Jeanine de Roy van, Edwin Bakker, “Returning Western foreign fighters: The case of Afghanistan, Bosnia and Somalia”, **ICCT Background Note** , June 2014, s.1-12.